

FUTBOL KARŞILAŞMALARINA İLİŞKİN TELEVİZYON YAYIN HAKKI SÖZLEŞMELERİNİN BORÇLAR HUKUKU KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Doruk Gönen *

GİRİŞ

Bireysel ya da toplu bedensel aktiviteler şeklinde ortaya çıkan spor faaliyetleri sosyal yaşamın önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bu durum spor faaliyetini gerçekleştiren kişiler kadar izleyici olarak bu faaliyetleri takip edenler bakımından da geçerlidir. Özellikle görsel yayınlar sayesinde spor faaliyetlerinin seyirciler nezdindeki ulaşılabilirliği artmakta, önemli spor faaliyetleri televizyon yayınları sayesinde uzak mesafelerden izlenebilmektedir.

Spor faaliyetleri, taşıdığı öneme ve seyirci ilgisine bağlı ve orantılı olarak bir ekonomik değeri de ortaya çıkarmaktadır. Bu yönüyle salt bedensel faaliyet olmaktan sıyrılıp ekonomik görünüme sahip bir değer olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bu durum ülkemizde geniş halk kitleleri tarafından yoğun ilgiyle takip edilen futbol karşılaşmalarında net bir şekilde görülmektedir. Hatta gelinen bu nokta zaman zaman futbol endüstrisi olarak da ifade edilmektedir. Futbol kulüplerinin sponsorluk anlaşmaları yapmaları, biletlerini satışa çıkarmaları, kendi markaları altında taraftar ürünleri hazırlamaları, şirketleşerek halka açılmaları yaratılan bu ekonomik değerın çeşitli yansımalarıdır.

Bu çalışmanın konusunu ise, futbol faaliyetlerinin yarattığı ekonomik değer görünümünden bir diğeri olan televizyon yayın hakkı ve bu hakkın devredildiği sözleşmeler oluşturmaktadır. Yayın hakkının devrini amaçlayan bu sözleşmeleri kamunun haber alma hakkı, kişilik hakkı, rekabet hukuku, fikri mülkiyet hukuku gibi farklı perspektiflerden incelemek mümkündür. Biz ise konuya ilişkin incelememizi borçlar hukukunun temel öğeleri üzerine kurarak, bir sözleşme tipi olarak futbol yayın sözleşmelerinin kurulmasını, taraflar açısından yarattığı hak ve borçları ele almaya çalışacağız.

Bu çerçevede öncelikle ülkemizde bu sözleşmelerin kurulmasının altyapısını oluşturan hukuki düzenlemeleri, daha sonra ise futbol faaliyetlerine ilişkin yayın hakkı sahipliğini, bu hakkı devreden sözleşmenin niteliği ile sözleşmeler hukuku içindeki yerini ve son olarak taraflar bakımından doğurduğu başlıca hakları ve borçları inceleyeceğiz.

* İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi.

I- FUTBOL YAYIN HAKKI SÖZLEŞMELERİNE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

A- Futbol Yayın Hakkı Sözleşmelerine İlişkin Düzenlemeler

Futbol müsabakalarının televizyondan yayınlanmasına ilişkin olarak Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) ile yayıncı kuruluş arasında yapılan yayın hakkı sözleşmesinin hukuki altyapısını oluşturan ve bu sözleşmenin çerçevesini çizen yasal düzenlemelerin tespiti ve genel olarak incelenmesi, yayın sözleşmesinin hangi hukuki zemine oturduğunun anlaşılması bakımından önem taşımaktadır.

Bu çerçevede öncelikle, 5.5.2009 tarih ve 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un "Yayımların ve protokol tribünlerinin düzenlenmesi" başlıklı 13 maddesinin I. ve II. fıkralarına değinilmelidir. Hükmün I. fıkrasına göre, ülke sınırları içindeki tüm futbol müsabakalarının televizyonla yayınlanmasına, iletilmesine, yayınların düzenlenmesine ve programlanmasına ilişkin yetki münhasıran Türkiye Futbol Federasyonu yönetim kuruluna aittir. Ayrıca II. fıkroda, birinci fıkroda tanınan bu yetkinin, özellikle yayın haklarının federasyon tarafından merkezi olarak pazarlamasını ve elde edilen gelirin kulüplere dağıtılmasını kapsadığı vurgulanmıştır.

Nitekim federasyonun kuruluş, teşkilatlanma, görev ve yetkilerini düzenlemek amacıyla çıkarılan Türkiye Futbol Federasyonu Statüsü'nün 74. maddesinde kanunla tanınan bu yetki tekrar edilmiş, ayrıca Federasyon Yönetim Kurulunun bu yetkiyi kullanırken Türk futbolunun, kulüplerin ve federasyonun menfaatlerini öncelikli olarak gözeceği dile getirilmiştir¹. Bu doğrultuda olmak üzere aynı maddeye göre, müsabakaların televizyondan yayınma ilişkin lisanslar konusunda **kulüpler adına** şartname hazırlama, ihale düzenleme ve sözleşme imzalama yetkisine sahip olan federasyon, Süper Lig yayın haklarıyla ilgili olarak bu yetkisini kullanırken Kulüpler Birliği'ne danışmak durumundadır. Maddede müsabakaların televizyondan yayınlanmasına ilişkin detaylı düzenleme, Federasyon yönetim kurulu tarafından hazırlanacak Yayın Talimatı'na bırakılmıştır.

31.07.2009 tarihinden beri yürürlükte olan ve futbol müsabakalarının yayın kuruluşları tarafından televizyon, radyo ya da benzeri yollarla yayınlanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek amacıyla hazırlanan Türkiye Futbol Federasyonu Yayın Talimatı, Kanun tarafından federasyona tanınan ve statüde tekrarlanan bu yetkinin ne şekilde kullanılacağını detaylı olarak belirlemiştir.

Sonuç olarak federasyon, futbol karşılaşmalarının televizyondan yayınlanmasına ilişkin olarak yapacağı yayın hakkı sözleşmelerinin kurulmasında, içeriğinin belirlenmesinde ve uygulamasının uygunluğunun denetlenmesinde anılan kanun, statü ve talimat hükümlerini dikkate alacaktır.

¹ Görüldüğü üzere, federasyon sahip olduğu bu yetkiyi keyfi olarak kullanamaz. Nitekim TFF Statü md. 74 f. 3'te, bu yetkiyi kullanacak olan Yönetim Kurulunun Türk futbolunun, kulüplerin ve TFF'nin menfaatlerini öncelikle gözetmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca dördüncü fıkraya göre, milli müsabakalar şifreli şekilde yayınlanamayacaktır. Dokuzuncu fıkroda ise TFF'nun Süper Lig yayın hakları ile alakalı olarak hazırlayacağı şartnamelerde, yapacağı ihale ve sözleşmelerde Kulüpler Birliği'ne danışması esas kabul edilmiştir.

B- Futbol Yayın Sözleşmesinin Tanımı, Unsurları ve Kurulması

Futbol yayın sözleşmeleri, futbol karşılaşmalarının yayın hakkına sahip tarafla yayıncı kuruluş arasında, bu karşılaşmaların televizyondan yayınlanması amacıyla yapılan sözleşmelerdir. Bu sözleşme ile futbol maçlarının yayıncı kuruluş tarafından çekilmesi, kaydedilmesi ve canlı ya da banttan yayınlanması suretiyle izleyicilere ulaştırılması sağlanmaktadır.

Sözleşmenin bir tarafını yayın hakkı sahibi gerçek veya tüzel kişi oluşturacağına göre, öncelikli olarak futbol karşılaşmalarına ilişkin yayın hakkına kimin sahip olduğu belirlenmelidir. Yapılacak bu tespit, futbol karşılaşması şeklinde ortaya konulan ürünü ekonomik olarak kimin değerlendirebileceğinin ve bu üründen hukuka aykırı olarak faydalanılması halinde kimin koruma talep edebileceğinin tespiti bakımından önemlidir. Bu noktada kural olarak denilebilir ki, kanunda aksi açıkça düzenlenmedikçe (Örneğin FSEK md. 18), fikri veya bedeni bir çalışmanın sonucunda ortaya koyulan ürün üzerindeki hak sahipliği, bu fikri veya bedeni çalışmayı gerçekleştirene, yani ürünün yaratıcısına aittir. Bu durumda ürünün ortaya çıkmasına yönelik hazırlığın kimin tarafından gerçekleştirildiği, ürünün kim tarafından ortaya konulduğu, ürünün ortaya konulmasındaki ticari riski kimin üstlendiği (ticari risk ve organizasyon kriteri - asli ekonomik ve organizasyonsal katkıyı sağlama) dikkate alınmalıdır².

Futbol karşılaşmaları bakımından, karşılaşmaya yönelik hazırlık çalışmalarını gerçekleştiren, karşılaşmayı ortaya koyan ve bunun ticari sonuçlarına katlanan asli unsur futbol kulüpleridir. Nitekim futbol kulüpleri, karşılaşmayı oynayan takımları yüksek bedeller karşılığında oluşturmakta, stadyumu maça hazır hale getirmekte, karşılaşmaya ilişkin bilet satımını gerçekleştirmekte, dolayısıyla seyircinin ilgisini çekecek bu ürünün yaratılmasında ve ekonomik sonuçlarını üstlenmekte asli aktör olarak karşımıza çıkmaktadır³. Futbol karşılaşmasının oynanmasında kural koyma, lisanslama, lig fikstürünü oluşturma gibi katkılarda bulunan federasyon ise belki, ancak bu yöndeki çalışmalarının ve organizasyonunun karşılaşmanın gerçekleşmesindeki ve pazarlanabilir bir ürün haline gelmesindeki ağırlığı ve önemi oranında -ikinci derecede- hak sahibi olabilir. Bu yönüyle federasyon bir bütün olarak futbol organizasyonuna katkısını ise, Türkiye’de gerçekleştirilen karşılaşmaların tabi olacağı kuralların konulması ve uygulanması yoluyla bunların sonuçlarının uluslararası düzeyde tanınmasını ve Türk takımlarının uluslararası futbol etkinliklerinde yer almasını sağlanması yoluyla sunmaktadır. Nitekim doktrinde, varoluş amacı futbolun sportif, hukuki, mali ve örgütsel boyutlarıyla uluslararası standartlarda oynanmasını ve teşkilatlanmasını sağlamak olan TFF’nin, kendisine kamu hizmeti ödevi verilmiş bir özel hukuk kişisi olduğu belirtilmektedir⁴. Ancak bu

² Halit Aker, “Futbol Karşılaşmalarına İlişkin Yayın Haklarının Hukuki Niteliği ve Rekabet Hukuku Açısından Yayın Haklarının Merkezi Pazarlanması”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 55 Y. 2006, s. 18-19.

³ Aker, **a.g.m.**, s. 18-19.

⁴ Aker, **a.g.m.**, s. 21; Turgut Tan, “Rekabet Hukukunun Uygulama Alanı Açısından Kamu Kuruluşlarının Faaliyeti”, **Rekabet Dergisi**, Y. 2000, S. 4, s. 34.

durum federasyonu, kulüplerin ortaya çıkardıkları ekonomik değerlerin yaratıcısı ve tek sahibi haline getirmemelidir⁵.

Açıklanan tüm bu sebeplerle normal koşullar altında yayın hakkı ve bu hak üzerinde tasarruf yetkisinin aslen karşılaşmayı gerçekleştiren spor kulüplerine ait olması gerekirken, Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un (TFFK) 13. maddesiyle bu hakka ilişkin sözleşme yapma yetkisi Türkiye Futbol Federasyonu'na verilmiştir. Amaç, merkezi pazarlama yoluyla futbol karşılaşmalarının yayın hakkı üzerinden elde edilen gelirin maksimize edilmesi, bu yolla futbola aktarılan toplam kaynağın artırılmasıdır. Maddeye göre, ülke sınırları içinde gerçekleştirilen tüm futbol karşılaşmalarının televizyon, radyo, internet ve her türlü teknik araçlarla yayınlanmasına, iletilmesine, yayınların düzenlenmesine ve programlanmasına ilişkin yetki münhasıran TFF yönetim kuruluna aittir. Bu yetki özellikle TFF tarafından yayın haklarının merkezi olarak pazarlanması ve elde edilen gelirin kulüplere dağıtılmasını kapsar⁶.

Kanunla federasyona tanınan bu yetki ilk bakışta bir yasal temsil durumunun varlığını düşündürmektedir. Ancak hukuk düzenimiz bir bütün olarak incelendiğinde genel olarak yasal temsilcilik hallerinin kanun koyucunun temsil olunanın menfaatlerinin mutlak olarak korunmasını amaçladığı durumlarda tanıdığı görülmektedir. Velayete ilişkin MK md. 335 vd., vesayete ilişkin MK md. 403, 438 vd. maddeler buna örnek olarak verilebilir. Oysa futbol kulüpleri böylesi bir mutlak korumaya ihtiyaç duyan muhtaç kişiler değildir. Ayrıca madde metninde tanınan yetki temsili çağrıştırmayan asli bir yetki görünümündedir. Kulüpler bu sözleşmeyi bizzat yapma, federasyona tanınan yetkinin kapsamını değiştirme ya da yetkiyi geri alma olanağını kaybetmekte, yetki münhasıran federasyona tanınmakta, bu yönüyle genel anlamda temsil yetkisi niteliğinden de sıyrılmaktadır. Diğer yandan bu kanuna dayanarak federasyon tarafından çıkarılan statüde ise, şartname hazırlama, ihale düzenleme ve sözleşme imzalama yetkilerinin kulüpler adına kullanıldığından bahsedilmektedir. Bu yolla elde edilen gelirin neredeyse tamamının kulüpler arasında paylaşılacağı da dikkate alındığında, federasyonun sahip olduğu bu yetkiyi bir temsil yetkisi olarak anlama eğiliminde olduğu düşünülebilir. Ancak federasyon tarafından yayıncı kuruluşlarla yapılan sözleşmelerde kulüplerden hiç bahsedilmemektedir. Sonuç olarak bize göre bu yetki, kanunla istisnai ve özel olarak federasyona tanınmış, hukukumuzdaki mevcut kalıplara tam anlamıyla oturmayan, özel bir yetkilendirme halidir.

Bir tarafını federasyonun oluşturduğu bu sözleşmenin diğer tarafını ise yayıncı kuruluş olarak televizyon şirketleri ya da yayın hakları ajansı oluşturacaktır. Yayın hakkı sahibi yayının fiilen gerçekleştirilmesini temin amacıyla sözleşmenin karşı tarafını belirlerken bir kanala sahip olma ya da belirli süre içinde bu kanalı kurabilecek durumda bulunma şartlarını arayabilir. Ayrıca bu kanalın izleyiciler tarafından ulaşılabilir olmasını, örneğin şifresiz kanallar bakımından ulusal kanal niteliğine sahip olma, şifreli kanallar bakımından ise

⁵ Aker, **a.g.m.**, s. 21.

⁶ Kanununda bu yetkinin özel olarak tanınmadığı dönemde, özel hukuk tüzel kişisi niteliğindeki Türkiye Futbol Federasyonu'nun çıkardığı tek yanlı talimatlarla bu yetkiyi kendisine tanıması olmasının bize göre de haklı eleştirisi için bkz. Aker, **a.g.m.**, s. 9 vd.

Futbol Karşılaşmalarına İlişkin Televizyon Yayın Hakkı Sözleşmelerinin 885 Borçlar Hukuku Kapsamında Değerlendirilmesi

abone noktalarına yurt çapında ulaşılabilir olma ya da üst sınırı belirlenmiş bir bedel karşılığında tüketiciye ulaştırma şartlarını gözetebilir.

Konu itibarıyla ise sözleşme esas olarak, tek bir futbol karşılaşmasının ya da zamana yayılmış çok sayıdaki futbol karşılaşmasının (Örneğin bütün bir lig sezonunun) çekiminin yapılmasını, bu çekimin kaydedilmesini, sınırları belirli bir coğrafya içinde taraflarca kararlaştırılan yayın tekniğine uygun olarak (karasal anten, uydu yayını, kablo TV, üyelik gerektiren ücretli kanallar vs.) iletilmesini düzenler. Sözleşmede bu temel konular yanında ayrıca maçların canlı ve banttan yayınlanmasına ilişkin noktalar, maçlardan hangi esaslar dahilinde görüntü alınacağı, varsa taraflara tanınan sözleşme süresini uzatma opsiyonu, tanınan yayın hakkının münhasır olup olmadığı (tek yayıncılık sözleşmesi), bu hakkın kısmen ya da tamamen devrinin mümkün olup olmadığı gibi konuların da düzenlemeye tabi tutulması olasıdır.

TFF'nu yayın hakkı sözleşmesi kurma konusunda münhasıran yetkilendiren kanun, bu sözleşmenin karşı tarafının nasıl belirleneceği konusunda belirli bir yöntem öngörmemektedir. Ancak federasyon statüsünde bu yetkinin kullanımında federasyon kadar, ulusal futbolun ve kulüplerin de çıkarlarının gözetileceği belirtilmektedir. Buna uygun olarak çıkarılan Yayın Statüsü'nde de herhangi bir zorunlu usul getirilmemektedir. Uygulamada ise sözleşmenin karşı tarafı, TFF tarafından düzenlenen "Medya Hakları İhalesi" ile tespit edilmektedir. Bu ihalede yayıncı kuruluşlar kapalı zarf usulü ile ilk tekliflerini vermekte, bu teklifler ile ulaşılan en yüksek değer üzerinden açık arttırma gerçekleştirilmektedir. Gerçekleştirilen son ihaleye üç paket halinde çıkılmıştır. Bu paketlerden A paketi Süper Lig müsabakalarının şifreli olarak yayınlanmasını, B paketi Süper Lig'in haber amaçlı kısa ve geniş özet görüntüleri ile 1. Lig müsabakalarının yayınlanmasını, C paketi ise Süper Lig ve 1. Lig müsabakalarının haber amaçlı görüntülerinin 3G mobil telefon şebekeleri üzerinden yayınlanmasını kapsamaktadır. Öncelikle "TFF Süper Lig ve TFF 1. Lig Medya Haklarının Devrine İlişkin Genel İhale Şartnamesi" adında ve her üç paket için geçerli olan bir ihale şartnamesi getirilmiştir. Bunun haricinde anılan her bir paket için "Paket A Özel Yayın Şartnamesi" gibi isimler altında şartnameler de düzenlenmektedir. Bu şartnamelere uygun olarak ihaleye katılan yayıncı kuruluşlar arasında en yüksek teklifi veren ile "Paket A Yayın Sözleşmesi" adı altında yayın sözleşmesi imzalanmaktadır.

TFF sözleşmeyi kiminle yapacağına gerçekleştirdiği bir ihale sonucunda karar verse de, aslında kanun zorunlu olarak bu yolu öngörmemiştir. Nitekim TFF istediği teklif sahibi ile sözleşmeyi yapmakta serbesttir. Federasyon, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na tabi değildir. 5894 sayılı yasa ve özel hukuka tabi, özerk bir tüzel kişiliktir. Dolayısıyla ihale tamamen özel hukuk hükümlerine tabi olup, TFF, ihaleyi yapıp yapmamak, verilen teklifleri dilediğince değerlendirmek ve teklif sahipleriyle yayın hakkı sözleşmesi kurup kurmamak konusunda serbesttir.

C- Futbol Yayın Hakkı Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

Futbol yayın hakkı sözleşmesinin hukuki niteliği konusunda farklı görüşler ileri sürülmektedir.

Fransız hukukunda kabul edilen bir görüşe göre futbol yayın hakkı sözleşmeleri, sportif faaliyet üzerindeki doğrudan, inhisari ve mutlak nitelikteki bir aynı hakkın devralana geçirilmesini sonuçlayan ve devredenle devir konusu hak üzerindeki tüm bağları ortadan kaldıran bir devir (temlik) sözleşmesidir. Diğer bir görüşe göre ise, yayın hakkını elde eden tarafa bu hakkı belirli bir süre için kullanma olanağı sağlamaktan öteye gitmeyen bu sözleşmeler, devir sözleşmesinden ziyade bir imtiyaz sözleşmesini çağrıştırmaktadır⁷. İkinci görüşün benimsenmesiyle yayıncı kuruluşun sözleşmeyle elde ettiği yayın hakkı kişisel bir hak seviyesinde kalmaktadır.

Türk hukukunda bir görüşe göre⁸ ise spor yayın sözleşmeleri satım, adi kira ve hasılat kirası sözleşmelerinin unsurlarını bünyesinde barındıran karma bir sözleşmedir.

Her somut sözleşme bakımından ayrıca incelenmesi gereken bir nokta olmakla birlikte, bizim katıldığımız görüşe göre⁹ futbol yayın hakkı sözleşmeleri sui generis sözleşme durumundadır. Nitekim, birazdan değinileceği üzere, futbol yayın sözleşmesinde tarafların asli borcu niteliğindeki birçok borç Borçlar Kanunu'nda düzenlenen hiçbir yasal tipin edimlerine, öğelerine uymamaktadır. Bu sözleşmede birden çok sözleşmenin unsurunun bir araya geldiği kabul edilse bile, bu öğeler karma sözleşmelere göre çok daha derinlemesine, birbirinden ayrılamaz derecede iç içe geçmiştir¹⁰. Bu nedenle çıkacak bir ihtilafta, benzeri yasal tiplere, örneğin satım ve kira sözleşmesine özgü kuralların kıyas yoluyla uygulanması gündeme gelebilecektir. Bu yolla çözüme ulaşılamaması halinde ise MK md. 1'den hareketle hakimin hukuk yaratması söz konusu olacaktır¹¹.

II- FUTBOL YAYIN SÖZLEŞMESİNİN HÜKÜMLERİ

A- Yayın Hakkı Sahibi Bakımından

Futbol yayın sözleşmelerinde yayın hakkı sahibinin öne çıkan borcu, yayıncı kuruluşun belirli bir süreyle futbol karşılaşmalarına ilişkin görüntüleri yayınlamasına izin vermek, bunu sağlamaya yönelik şartları oluşturmaktır. Bu borcun yerine getirilmemesi, tıpkı kira sözleşmelerinde kiralayanın kira konusunu kiracının kullanımına sunmaması gibi bir durum ortaya çıkacaktır¹². Bu çerçevede yayın hakkı sahibi, yayıncı kuruluşun hiçbir engelleme olmaksızın karşılaşmanın yapıldığı alana girmesini, çekimin, kaydın ve yayının yapılmasını temin etmek borcu altındadır¹³.

Bu borçla bağlantılı kabul edilebilecek diğer bir nokta ise, üçüncü kişilerin yayıncıya ilgili olarak yayıncı kuruluşa yönelik hukuki müdahalelerde bulunmasının hak sahibi tarafından engellemesidir. Yayın hakkı sahibi bunu sağla-

⁷ Lamy, 352-135.

⁸ Aker, a.g.m., s. 5.

⁹ Lamy, 352-140.

¹⁰ Rona Serozan, **Borçlar Hukuku Özel Bölüm**, İstanbul, Filiz, 2002, s. 71.

¹¹ Haluk Tandoğan, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Cilt 1/1**, İstanbul, Vedat, 2008, s. 13; Serozan, a.g.e., s. 71.

¹² Lamy, 352-255.

¹³ Aker, a.g.m., s. 6.

mak üzere, örneğin sporcuların ya da kulüplerin kendi izinleri olmaksızın görüntülerinin ticari amaçlarla yayımlandığını gerekçe göstererek yayıncı kuruluşa karşı talepte bulunmasını engellemelidir¹⁴. Bu ise ancak, yayıncı kuruluşun sözleşme konusu yayın hakkı üzerinde tasarruf hakkına tam olarak sahip olması halinde mümkün olur. Türk hukukunda konuya ilişkin yetki münhasıran federasyona tanındığı için, bu noktada bir sorun yaşanmamaktadır.

Çoğu durumda futbol yayın sözleşmeleriyle yayıncı kuruluşa münhasır bir yayın hakkı tanınır. Böylece yayıncı kuruluşun bu haktan daha verimli bir şekilde yararlanması, daha yüksek bedeller ödeyebilir hale gelmesi amaçlanır¹⁵. Bu doğrultuda sözleşmede yayıncı kuruluşa tanınan münhasır yetkinin kapsamı ve sınırları tam olarak belirlenmelidir. Sonuç olarak hak sahibi, yayıncı kuruluşa tanıdığı hakla çelişir şekilde başka bir yayıncı kuruluş ile sözleşme imzalamama yükümlülüğü altına girmektedir. Bu yükümlülüğe aykırı nitelikteki davranışları, sözleşmeye aykırılık teşkil eder. Ancak başka bir yayıncı kuruluşla örneğin başka coğrafi alanlarda gerçekleştireceği yayınlar için sözleşme imzalamasında bir sakınca yoktur. Üçüncü kişinin hukuka aykırı yayınının hak sahibinin bilgi ve rızası dışında gerçekleşmesi durumunda ise, ona karşı haksız rekabet düzenlemeleri çerçevesinde talepte bulunulabilecektir¹⁶.

Diğer yandan futbol karşılaşmalarının oynanabilmesi, bazıları hakkı devreden ihtiyarına bağlı olmayan birçok unsurun aynı anda bir araya gelmesine bağlıdır. Sporcuların ve hakemlerin sorunsuz bir şekilde stadyuma ulaşması, hava şartlarının uygun olması, gece maçlarında elektrik kesintisi yaşanmaması gibi. Bu şartların oluşmaması halinde yayın konusu karşılaşma oynanamayacaktır. Bu gibi durumların çoğu beklenmedik hal ve mücbir sebep kapsamında değerlendirilebilecek olmasına rağmen, kendisini güvence altına almak isteyen yayın hakkı sahibi sözleşmeye bir sorumsuzluk kaydı da koyabilecektir¹⁷.

B- Yayıncı Kuruluş Bakımından

Futbol karşılaşmalarına ilişkin yayın sözleşmelerinde yayıncı kuruluşun ilk akla gelen borcu, yayın sözleşmesinde kararlaştırılan bedelin ödenmesidir. Ödemenin nasıl yapılacağı sözleşmede kararlaştırılır. Yayıncı kuruluşa tanınan yayın hakkı tek bir maça özgü değil, tüm bir sezon için ise, yüksek meblağdaki bu bedelin kısım kısım, döviz ya da dövize endeksli olarak ödenmesi söz konusu olacaktır.

Çoğu sözleşmede futbol karşılaşmasının televizyondan yayınlanması yayıncı kuruluş bakımından bir hak olduğu kadar bir borç olarak da karşımıza çıkmaktadır. Özellikle toplumsal ilginin fazla olduğu futbol karşılaşmalarında yayıncı kuruluşa münhasır yayın hakkı verilmişse, sözleşme konusu karşılaşma ya da karşılaşmaların yayınlanması açıkça bir borç olarak düzenlen-

¹⁴ **Lamy**, 352-265.

¹⁵ "Droit de retransmission télévisée du spectacle sportif", **Lamy Droit du Sport**, 352-100.

¹⁶ **Lamy**, 352-270.

¹⁷ Fransız hukukunda bu sorumsuzluk kayıtların, hak sahibinin karşılaşmanın düzenlenmesi yönündeki asli yükümlülüklerini ortadan kaldırıcı nitelikte olmaması gerektiği belirtilmektedir. **Lamy**, 352-260.

mektedir. Örneğin yapılan son ihale sonucunda imzalanan sözleşmeler ile her hafta en az dört Süper Lig müsabakasının canlı ve şifreli, en az üç 1. Lig müsabakanın ise canlı ve şifreli ya da şifresiz olarak yayınlanması borcu ihaleyi kazanan yayıncı kuruluşlara yüklenmiştir. Yayıncı kuruluş hem bir borç hem de bir alacak niteliğindeki bu münhasır hakkını kullanırken karasal vericiler, kablo, uydu, İnternet TV, 3G mobil telefon vericileri gibi yollardan yararlanabilir. Sözleşme ile yayıncı kuruluşu böyle bir borcun yüklenmesinin sebebi, büyük toplumsal ilginin gösterildiği müsabakalar bakımından toplumun haber alma ihtiyacının giderilmesi, kamunun haber alma hakkı ile dengenin sağlanmasıdır. Nitekim basketbol ligi televizyon yayın hakları sözleşmesinde, yayıncı kuruluşun haftalık yayın listesine almadığı karşılaşmalar bakımından federasyonun maçın oynanacağı şehirdeki ev sahibi takıma bu hakkı tanıyabileceği ve şehirdeki yerel kanaldan veya varsa kulübün resmi televizyon kanalından maçın canlı olarak yayınlanabileceği kabul edilmiştir.

Sözleşme konusu karşılaşmaya ilişkin yayının gerçekleştirilmesinin açıkça borç olarak düzenlenmediği durumlarda ise somut olayın özellikleri ve tarafların durumu dikkate alınarak bunun aynı zamanda bir borç mu yoksa sadece bir hak mı olduğu tespit edilmelidir. Bu yapılırken özellikle yayıncı kuruluşu sağlanan hakkın kapsamı, hak sahibi bakımından bu yayının yapıp yapılmamasının önemi¹⁸ dikkate alınacaktır. Bu ihtimalle özellikle yayıncı kuruluşun sözleşme konusu karşılaşmaya ilişkin yayın yapmaya baştan beri isteksiz olduğu ancak rakip yayıncı kuruluşların da bu yayını yapmasını engellemek istediği durumlarda karşılaşılabilecektir. Nitekim Fransa'da Canal + ile 29 Mayıs 2000 tarihinde yapılan yayın sözleşmesinde, yayıncı kuruluşun münhasır yayın hakkına sahip olduğu bir karşılaşmayı yayınlamak istememesi halinde, bu durum konusunda daha önceden uyarıda bulunma zorunluluğu getirilmiş, bu sayede hak sahibine başka yayıncı kuruluşlarla o karşılaşmaya ilişkin sözleşme yapma fırsatı tanınmıştır.

Sözleşme ile her hafta yayınlanacak maçların sayısı asgari olarak belirlenebileceği gibi, buna bir üst sınır da getirilebilir. Örneğin basketbol ligi televizyon yayın hakları sözleşmelerinde bir sezon boyunca en az 90 en fazla 120 müsabakanın canlı ve naklen yayınlanması şartı getirilmiştir. Eğer bu konuda özel bir düzenleme yoksa, yayıncı kuruluşun istediği kadar maçı yayınlama hakkına sahip olduğu kabul edilmelidir. Ancak sözleşmelerde genellikle bir üst sınır belirlenmekte ve bu sınırın aşılması hak sahibinin iznine tabi tutulmaktadır. Özel önem taşıması halinde, örneğin şampiyonluk sonucunun ya da ligde kalma şansının son hafta oynanacak çok sayıdaki maça bağlı olması durumunda, sözleşmede belirlenen üst sınırdan daha fazla sayıdaki maçın yayınlanmasını talep hakkı, yayın hakkı sahibine de tanınabilir. Bu durumda eğer özel bir düzenleme yoksa, yayın hakkı sahibinin MK md. 2 çerçevesinde bu talebi yerine getirebilmek için tüm çabayı göstermesi yeterli kabul edilmelidir.

Mevcut sözleşmede yayıncı kuruluşun asgari sayıda müsabakayı canlı olarak yayınlama borcu sadece yurtiçinde yapılacak yayınlara ilişkindir. Ya-

¹⁸ Fransız hukukunda bu noktanın tespiti için, yayının gerçekleşmemesi halinde sözleşmeye konu hakkın değerinde bir azalma yaşanıp yaşanmayacağı ve hak sahibinin bu sebeple ne büyüklükte bir zarara uğrayacağı bir kriter olarak dikkate alınmaktadır.

yıncı kuruluşun sahip olduğu hakkın coğrafi olarak bir sınırlamaya tabi tutulmadığı dikkate alınır, bu hakkını yurtdışında gerçekleştirecek yayıncılar için bizzat kullanmayıp başka kanallara kullandırması mümkün görünmektedir. Özellikle son dönemde yayıncı kuruluşların federasyonlara ödemek zorunda oldukları miktarların yüksekliği dikkate alındığında, yabancı kanallara bu hakkın pazarlanması yoluyla hem para borcunun ifası kolaylaşacak, hem de yerli tüketiciye daha uygun fiyattan hizmet ulaştırılabilecektir. Nitekim mevcut sözleşmede de, yayın hakkı sahibinin münhasıran sahip olduğu canlı yayın hakkını yurtdışında yayın yapan kuruluşlara Türkiye'den izlenmeyecek şekilde pazarlanmaması önü açılmış, yayıncı kuruluşun sahip olduğu bu hakkı onlara kullandırmasının önüne geçilmemiştir.

Sözleşme ile yayıncı kuruluşun gerçekleştireceği yayınların görüntü kalitesi de ayrıntılı olarak düzenlenebilir. Kaç kamerayla ve hangi çözünürlük standardında yayın yapılacağı belirlenmesi, örneğin yayıncı kuruluşun her hafta yayınlacağı en az üç karşılaşmada, ikisi süper slow motion kamerası olmak üzere en az 8 kamerayla görüntü alması ve bunların yüksek çözünürlük (HD) kalitesinde yayınlanması sözleşmede kararlaştırılabilir.

Sözleşmenin tarafı olan yayıncı kuruluşun sahip olması gereken teknik yeteneklerin yüksekliği sebebiyle, bu sözleşmeyle kazandığı hakları kısmen ya da tamamen üçüncü kişilere devredebilmesi, hak sahibinin iznine tabi tutulmakta, hatta bazı durumlarda devir, bizzat onun düzenleyeceği bir sözleşmeyle mümkün olmaktadır. Birçok sözleşmede bu konu açıkça düzenleniyor, ya açıkça yasaklanıyor ya da hak sahibinin iznine tabi tutuluyor olsa da, sözleşmede susulmuş olması durumunda yayıncı kuruluşun kendisine sözleşmeyle tanınan yayın hakkını başka yayıncı kuruluşlara kısmen devredip devredemeyeceği tespit edilmelidir. Eğer kanun koyucunun kira sözleşmesi için getirdiği düzenlemeden yola çıkılırsa, bu soruya olumlu cevap vermek gerekecektir (BK md. 259). Eğer yayıncı kuruluşun söz konusu yayını belirli kalitede yapıp izleyicilere ulaştırma borcu dikkate alınır, kanun koyucunun istisna akdine ilişkin düzenlemesi (BK md. 356) gözetilecek ve yapılacak bu yayın bakımından yayıncı kuruluşun teknik yeteneklerinin önem taşıyıp taşımadığı incelenecektir. Eğer gerçekleştirilecek yayının kapsamı ve kalitesi bakımından yayıncı kuruluşun nitelikleri dikkate alınmamışsa ya da diğer yayıncı kuruluş da aynı niteliklere sahipse, yayıncı kuruluşun sözleşmeyi bir diğer yayıncı kuruluşa devredebileğinin kabulü gerekir.

Önemli bir diğer nokta ise toplumun haber alma ihtiyacının karşılanabilmesi açısından, yayınlanan maçın haber amaçlı görüntülerinin ve geniş özet görüntülerinin diğer tip paket sahiplerine ve paket sahibi olmayan kanallara verilmesidir. Uygulamada haber amaçlı görüntüden, karşılaşmanın gol, penaltı, off-side gibi önemli anlarından oluşan, lig isim sponsorunun logosunu da içeren kompozit logoyu barındıran, üç dakikayı aşmayan özet görüntüler anlaşılmalıdır. Geniş özet görüntülerde ise bu süre 15 dakikaya çıkmaktadır. Nitekim yayın hakkı sahibi dışında kalan medya kuruluşlarının kameraları haber amaçlı da olsa stadyumlara girememektedir. Müsabaka sırasında sadece yayıncı kuruluş görüntü alma hakkına sahip olduğu için, elindeki görüntüleri toplumun haber ihtiyacını karşılayacak şekilde diğer yayıncı kuruluşlarla paylaşması zorunludur. Bu amaçla mevcut sözleşmede, yayıncı kuruluşun müsabakanın tamamlanmasından sonra 45 dakika içinde maça ilişkin üç dakikayı

aşmayan haber amaçlı görüntüleri üretilen Paket B ve C yayın hakkı sahibine ve 60 dakika içinde 15 dakikalık geniş özet görüntüleri üretilen Paket B yayın hakkı sahibine ulaştırılması düzenlenmiştir. Bu borcun hakkıyla yerine getirilmesini sağlamak için sözleşmede, yayıncı kuruluşun kendisinin de tüm yayınlarında aynı görüntülerden yararlanması, farklı içerikte haber amaçlı ya da geniş özet görüntü oluşturamaması şartı getirilmiştir.

Yayın hakkı sahibi bakımında getirilen bir yükümlülük ise, yayınlanacağı her bir maç için, en geç maçın başlamasına 48 saat kala TFF'den yayın yetki belgesi talep etmektir. Bu sayede hak sahibi o hafta hangi karşılaşmaların yayınlanacağını önceden bilebilmekte, bu doğrultuda, yayınlanacak karşılaşmayı oynayacak kulüplerle olan yazışmalarını yapmakta, yayıncı kuruluşun sözleşmeden doğan hakkından daha kolay yararlanmasını mümkün hale getirmektedir. Bu yetki belgesine sahip olmayan yayıncı kuruluş stadyuma girememekte, yayını gerçekleştirememektedir.

Taşıdığı ekonomik değer sebebiyle önem taşıyan bir diğer nokta ise, yayınlanan lige ilişkin isim sponsorluk hakkıdır. Sözleşmede yayıncı kuruluşa müsabakalarını yayınladığı ligin "İsim Sponsorluk Hakkı" tanınabilir. Bu çerçevede sözleşmeye bağlı olarak yayıncı kuruluş lige kendi ismini verebileceği gibi (Örneğin Digitürk Süper Ligi), bu hakkı üçüncü kişilere devretmesinin (Örneğin Turkcell Süper Ligi) önü de açılabilir. Bu sonuncu imkanın tanındığı hallerde genellikle, üçüncü kişiyle yapılacak devir sözleşmesinin geçerliliği, hak sahibinin devir sözleşmesini onaylamasına tabi tutulmaktadır. Mevcut durumda yayıncı kuruluşa tanınan bu isim sponsorluk hakkı çerçevesinde (TFF Sportif Ekipman ve Reklam Talimatı'na da uygun olarak) yayıncı kuruluş ya da devrettiği üçüncü kişi (lig isim sponsoru) lige kendi ismini vermek dışında bu isim ve ligin logosunu her türlü tanıtım, pazarlama faaliyetinde kullanabilmekte, bu isim ve logo, oyuncu ve hakem forması, futbol topu, maç biletleri gibi ilgili ürünlerin üzerinde bulundurulmaktadır.

Yayıncı kuruluşa ligin isim sponsorluk hakkının sözleşme ile tanınmadığı durumlarda ise, eğer bu hak federasyon tarafından başka bir kuruluşa tanınmışsa, yayıncı kuruluşun yapacağı yayınlar sırasında bu sponsorluk anlaşmasında belirlenen şartlara uyması kararlaştırılabilecektir.